

Tarihselciyle Tartışıyorum

Selim Çalışkan

gerceginkitabi.wordpress.com

gerceginkitabi.com

Ekim 2025

Tarihselci okuma: Felsefedeki tarihselcilikle karıştırılmamalıdır. Kuran'ın yargılarının yazıldığı zamana özgü olduğunu ve bugün uygulanamayacağını, yazarın niyetinin bu olmadığını iddia eden, Kuran'ı bu varsayımla okuyup yorumlamaya çalışan görüştür. Bu görüştekilerin çoğunluğuna göre "Yalnızca Kuran" ilkesi geçersizdir çünkü Kuran o günün ve yerin koşulları bilinmeden anlaşılamaz, bu koşulların bilgisi ise geleneksel tarih kaynaklarındadır. Bu bağlamda tarihselci okuma, gelenekçi okumayla uzlaşır. Kuran'ın yargıları bugün uygulanamayacağı için de tarihselci okuma, Kuran'ı reddeden görüşlerle (tanrıtanımazlık, yaradancılık, hümanizm, Yahudilik, Hristiyanlık) uzlaşır. Kendileri bu ikincisine itiraz edebilirler ama yazıyı okursanız bu itiraz haksızdır.

Bu temsili bir tartışmadır. Bu tartışmada tarihselci okuma yanlısı kişi, bu okumayı savunanların genelini temsil ediyor. Her tarihselcinin aşağıdaki her iddiayı sahiplendiğini öne sürmüyorum. Benim sözlerim ise bire bir yaptığım tartışmaların bütününe değil, tarihselcilerin savlarını çürütmek için kullanılmış ve kullanılabilecek olan -benim bilip katıldığım- geçerli savları içeriyor. Bu tartışmada iki tarafın ortak paydası Kuran'ın elçi olduğunu sözle onaylamaktır. Bu, Kuran'ın Allah'ın elçisi /gönderisi /sözü olduğunu kabul etmeyenin gireceği bir tartışma değildir. Her zaman olduğu gibi tartışmaya katılmak isteyenlere kapı açıktır. Bu yazıyı tarihselcilere gönderebilirsiniz. Çürütmeye çalışsınlar ki gözlemciler yararlansınlar. Tartışanların amaçları farklılık gösterebilir ama izleyenlerin amacı her zaman doğruyu bulmak olmalıdır. Böyle bir amacınız yoksa tartışmaları izleyerek zamanınızı harcamayın.

Bu yazıyı neden yazıyorum? Çünkü tarihselci okuma, sonunda Kuran'ın yanlış, eksik, yararsız olduğu ve günümüz ahlaki sıkışmışlığına ilaç olamayacak bir kitap olduğu mesajını doğrudan veriyor veya o izlenimi yaratıyor. Bu nedenle tarihselci okumanın yayılmasıyla İslam'ı doğrudan hedef göstererek yapılan çürütmelerin yayılması arasında sonuçları bakımından fazla fark görmüyorum.

Bu yazıyı tamamlamama yardım ettiği için Sinan'a teşekkür ederim.

T: Tarihselci okuma yanlısı

S: Selim Çalışkan, ben.

- 1 -

T: Kuran, önceki kitaplarda yer alan uyarının o zamanın Arapları için uyarlanmış ve yinelenmiş halidir yalnızca. Bu nedenle o yere ve zamana özgü yargılar buluruz içinde. O günün ilkel toplumu bizim doğrularımızı kabul edemeyeceği için Kuran bazen orta

noktayı bulmuş bazen de onların kabul edeceği bir çözüm bulmuştur. Tevrat'ta da zamanına ve yerine uygun yargılar vardı. Sözelimi Tevrat, ilk doğan oğula özgü olan ayrıcalıkları kaldırmamıştır çünkü kaldırsaydı o günün toplumunda bunu hiç kimse kabul etmezdi. İbrahim'in kitabında da o zamana ve yere uygun yargılar vardı.

S: Birincisi; çoğunluğun benimseyeceği kurallar koymaya çalışan, çoğunluğun onayını almaya çalışan, uzlaşmacı tanrı imgesi Kuran'a çok çok yabancıdır. Kuran'da Allah'ın hiç kimseyle uzlaşmayacağını, kimseye yaranmak için yasalarını eğip bükmeyeceğini, kimsenin onun dinini kabul etmesine gereksinimi olmadığını, cehennemi "dolduracağını" açıkça bildiren yüzlerce ifade vardır (3:10,110,196, 4:53,131, 5:100, 6:116,133, 7:38,48, 8:65-66, 9:25, 10:36,92, 11:116-119, 12:106, 14:8, 17:62,64, 18:26, 22:56, 23:53, 25:2, 35:16, 25:50, 40:4, 41:4, 43:78, 49:7, 50:30, 102:1...). Kitabımukaddes'teki zayıf tanrı imgesine belki bu dediğin kısmen uygun düşebilir ama iki kitabın tanrı betimlemesi arasındaki farkı görmezden gelmen bizi ikinci bir soruna götürüyor.

İkincisi; böyle bir şey olanaksız çünkü bu sav Tevrat'ın orijinalinin elimizde olmasını gerektirir. Bugün elimizde olan Tevrat ve eğer Kuran 7. Yüzyıl'da geldiyse o yüzyılda Yahudilerin ellerinde bulunan Tevrat, ki ikisi de aynıdır, bozulmuştur. Orijinal değildir. Bu bilgi Yahudilerin kendi kaynaklarında var. MÖ 6. Yüzyıl'da Asur/Kalde ordusu Kudüs'e girip Süleyman Tapınağı'nı yıktığında Tevrat'ın da kaybolduğunu söylüyorlar. Ezra diye bir adam var Eski Ahit'te, adamın kahraman olmasının nedeni sözde vahiy alıp Tevrat'ı harf harf yeniden yazması. Yani Eski Ahit kendisi diyor "Tevrat yok oldu, sonra yeniden yazıldı" diye. Daha ne deseydi?

T: Tevrat hakikidir, korunmuştur. Böyle olmasaydı Kuran Yahudileri ona uymaya çağırmazdı (28:49, 62:5...). Yahudiler yalnızca bu orijinal metni yanlış okudukları için böylece anlamını değiştirdikleri için eleştiriliyorlar.

S: "Tasdik" ayetlerini yanlış anlıyorsun.¹ Kuran'da bugün Tevrat diye bildiğimiz metnin bozuk olduğunu ve onu sına ölçütünün Kuran olduğunu gösteren çok sayıda bildirim var (2:58-59,75,78-79,92-106, 3:70-71,78,187, 4:46, 5:13-15,48, 6:91, 7:162, 13:37-39, 14:28, 17:77, 25:30, 43:44...). Kuran'ın Tevrat'a çağırması, 250 sayfalık anonim derlemenin her cümlesine çağırması anlamına gelmiyor. Bunu [Hadislerin Yahudi Kökeni](#) yazımın III. bölümünde kısaca açıkladım. Tevrat'ın hakiki olduğunu söyleyenler bu ayetleri incelememiştir veya bize uzun, uzulu bir açıklama borçludur. Öyle birkaç ayeti açıklayıp ilgili onlarcasını, belki yüzlercesini atlayarak Kuran yorumlanmaz. Kuran Mevlana'nın özdeyişleri değildir, hadis de değildir ki içinden beğendiklerini koparıp duvara asarın (15:91). Böyle yapanları daha önce eleştirdim. Bu yöntemi (yöntem bile değil bu) uygulayanlar çok göz önüne çıkmaya başladılar çünkü sosyal medya adı üstünde medyadır. [Basın](#) nedir, her şeyin sığ ve yüzeysel anıldığı yerdir. "Toplumsal basın"da her şey sığ ve yüzeysel olmak zorundadır. Eğer Kuran'ı orada yorumlamaya kalkarsanız o da sığ ve yüzeysel olmak zorundadır. Eh, size kolay gelsin. Ben o ayetlerin hepsini çelişkisiz biçimde yorumlamaya, yani zaten bildiğim anlamlarını anlaşılır biçimde

¹ Doğrusu için Hadislerin Yahudi Kökeni yazımı okuyabilir veya şu videoyu izleyebilirsiniz: "YT166 A Significant Threat to Islam and Why Your Children Are Not Immune to it" youtube.com/watch?v=8RhFaQxemT8

açıklamaya kalksam en az yüz sayfa tutar, ben o açıklamayı hazırlayana dek sen yüz bin takipçinin aklını çoktan çelmiş olursun. Zaten sonra “yüz sayfayı kim okuyacak” deyip senin on dakikalık videolarına dönecekler. Hayat böyle.

Ayetlerin açıklaması bir yana, Tevrat’ın hakiki olduğunu söyleyenlerin önlerinde çözmeleri gereken çok büyük ve temel bir sorun var: Tevrat varken Kuran neden gönderildi? Yok, bunu öyle birkaç cümleyle açıklayamazsınız. Bu çok büyük bir sorun ve çözümünüzün Kuran’ın bütün bildirimleriyle uyumlu olması gerekiyor. Ben şimdilik böyle bir çözüm sunan bir tarihselciye, Tevrat savunucusuna veya Kitaplıya denk gelmedim. Kitaplı için kolaydır çünkü o zaten Kuran’ın elçi olmadığını söyler. Zaten bu sorunun tek çözümü de budur, ilginç değil mi?

Kiminin yaptığı gibi Tevrat’ın harflerinin orijinal olduğunu ama yalnızca harekelerinin yanlış olduğunu ileri sürmek, Tevrat doğru okunduğunda Kuran’dakinden farklı yargı vermeyecek demektir. Bir defa bu baştan aşağı yanlış çünkü kıssalar bambaşka. Öyle başka ki harekelerini değiştirseniz bile öyküleri Kuran’daki benzerleriyle uzlaştıramazsınız. Yasaya ve ahlaki yargıya geldiğimizde ise durum yine buz gibi bellidir. Sana örnek vereceğim birkaç dizinin İbranicesine bir göz at. Sence harekeleri doğru koyarak veya harekeyle sınırlı kalmayarak nasıl bir doğru okuma olabilir ki? Sözcüklerin anlamlarının da ayrıca kaydırıldığını kabul etsek bile bu cümlelerin anlamları geceyle gündüz gibi nasıl değişsin? Evet, İbranice bilmiyoruz ama böyle bir şeyi olası görüyor musun? Aklın kesiyor mu?

Nuh rabbe bir sunak yaptı. Orada bütün temiz sayılan hayvanlarla kuşlardan yakmalık sunular sundu. Güzel kokudan hoşnut olan rab içinden şöyle dedi... Eski Ahit, Yaratılış 8/21-22 Benzerleri: Çıkış 29, Levililer 1,2,3,5,6,8,17,23, Çölde Sayım 15,18,28,29, Ezra 6, Hezekiel 6,16(aynısı putlara!),20.

İsrail benim oğlumdur, ilk doğanımdır. Eski Ahit, Çıkış 4/22

Yabancıdan faiz alabilirsiniz ama kardeşinizden almayacaksınız. Böyle yapın ki, mülk edinmek için gideceğiniz ülkede el attığınız her işte Tanrı’nız rab sizi kutsasın. Eski Ahit, Yasanın Tekrarı 23/20

Ey sen, yıkılası Babil kızı, ... Ne mutlu senin yavrularını tutup kayalarda parçalayacak insana! Eski Ahit, Mezmurlar 137/8-9

Kuran’ın “sözleri değiştirdiler” iddiasının sonucu şudur: Yahudiler /yazıcılar /hahamlar /önderler orijinal metni yanlış anladılar /anlattılar. Buraya kadarki Kuran’ın bildirimidir. Yani orijinali değiştirdiler. Bunun bir devamı var. Bu devamını Yahudilerin kitaplarını okuyunca anlıyoruz, ki yıllardır zaman buldukça karıştırıyorum, karıştırdıkça resim daha da aydınlanıyor. Devamı şudur: Yahudiler orijinal sözü, orijinal kavramları, orijinal yargıları değiştirdikten ve birbirlerine kabul ettirdikten sonra **bu değişmiş kavramlar ve yargılar üzerinden kitap yazmayı sürdürdüler.**² Yahudi “dinî” külliyyatını okuyup bitirebilecek adam yok yeryüzünde. Çünkü belki yüz bin sayfa tutar. Tevrat’tan sonra Eski Ahit’in kalan kitapları var, sonra Talmud var, Midraş var, Agada var, Musa’yla karşılaştırdıkları

² 5:13 ayetinde *yuharrifune* – bozuyorlar sözcüğünün geçmiş zaman kipinde olmadığına dikkat edin.

“büyük” adamların yazdıkları tefsirler var, var da var, bitmiyor.³ Müslüman tefsirlerinden farklı olarak bunlar belli kişilere yakıştırılmıyor, anonim ve doğru yapıtlar olarak hepsi de kucaklanıyor. Ve hepsinde Tevrat metninde yapılan çok temel bazı değişikliklerin izini kolayca sürebiliyorsun. Özü birkaç sayfada, bir derslik tahtasında açıklanabilecek kadar kısa olan temel birkaç sözcük değiştirme operasyonunun sonucunda bu ciltleri bozulmuş kavramlara dayanarak yazmışlar. O bir derslik tahtası kadar özeti çıkarabilmek veya anlayabilmek için ne yazık ki saydığım sırayla kitapların ilk ikisine veya üçüne aşına olmak gerekiyor. Bitirebilirsem blogumda bu konuda bir ara rapor yayınlayacağım.

Tarihselcilerin İsrailiyyat konusuna, daha doğrusu genel olarak öbür dinlerden Müslüman kültüre ithal edilenler konusunda görece duyarsız olmalarına şaşmamalı. Çünkü tarihselci okuma düşüncesinin kendisi Batı’dan ithaldir. Batı, Kitabımukaddes’i bu şekilde okumak zorunda kaldı çünkü onda çelişkilerin içinden çıkacak iradeyi gösteremedi. Böylece onun yasasını çöpe atıp onu bir “inanç” meselesi haline getirmeyi, kısacası “seküler” olmayı seçti. Ama ilerlemenin sonu yok elbette! Yasayı modernize edip inancı eskide tutmak Batılıyı tatmin etmedi. İnancın da modernize edilmesi kaçınılmazdı. Nitekim kısa sürede yaradancı (deist), tanrıtanımaz (ateist), hiççi (nihilist) olma ve bugün nesnel gerçekliğin varlığını bile reddetme noktasına geldiler.

- 2 -

S: Sen bademciğini aldır mıştın, değil mi?

T: Evet. Ne o, konuyu mu değiştirmeye çalışıyorsun?

S: Hayır. Sana ne dedi doktor, “bu olmadan da yaşayabilirsin, ciddi bir etkisi yok”, değil mi?

T: Onun gibi bir şey...

S: Bak bu, Allah’ın tasarımının yani seküler dille söylersek doğanın kusurlu olabildiği aşılması altında olan bir mesleğin doğrusudur. Küçük yaşlardan başlayarak bu aşılamanın etkisi altına giriyoruz. Can çekişen kuşu kedinin ağzından almaya çalışan babasını gören çocuk doğanın kusurlu olduğu ve insanın onu onarıp kusursuza erdirebileceği fikrine ısınmaya başlıyor.

T: Yok artık...

S: Doktorlara göre bademcikler, apandis, safra kesesi, sünnet derisi gibi şeyler kısmen veya tamamen gereksiz. Üstümüzde bi kilo fazlalıkla doğuyoruz, modern tıp fazlalıkları atıyor! Açıkça söylenmiyor ama eylemin ve söylemin bütününe bu mesaj içkin. Bilimcilerde (İng. *scientism*), yani sözde bilimsel bulguları birer değişmezmiş gibi kabul edip “olandan olmalı” (İng. *ought from is*) dediğimiz ahlaki uslamlamaya dayanak yapma yanılgısında olanlarda görülen kusurlu tasarım iddiasını Kuran’a yansıtıyor tarihselciler. Doktor belki ağzıyla söylemiyor “Tanrı

³ Sefaria.org sitesinde kitap bolluğuna şöyle bir göz atabilirsiniz.

kusurlu tasarlamış, biz düzeltiyoruz” diye ama uslamlamaları ve bazı eylemleri bu kapıya çıkıyor. Tarihselciler açıkça demiyorlar “bu kitap kusurludur, zamanımıza uyumsuzdur” diye ama uslamlamaları bu kapıya çıkıyor. Bademciğin, apandisin ne işe yaradığını çözemediysek bunu bizim eksikliğimiz saymalı, “rabbim, bilgimizi artır” demeliyiz. Benzer biçimde Kuran’ın çözemediğimiz bölümlerine de böyle yaklaşmalıyız. Ben bademciğin, apandisin veya retina katmanının ön tarafında bulunan görme sinirlerinin birer tasarım hatası olmadığına güvendiğim gibi, Allah’ın hem o gün hem bugün doğru anlaşılabilir bir elçi gönderdiğine güveniyorum.

T: Yanlış benzetme safsatası yapıyorsun. Sünnet modern tıbbın icadı değil, bademcikle veya apandisle veya keyfi estetik cerrahiyle karşılaştıramazsın.

S: Karşılaştıralım! Üzerinde düşünelim diye ayet olarak önümüze konmuş bu. Binlerce yıl öncesinin çoktanrıci Mısır’ından kalma sünnetin bugünün bademcik alma kolaycılığıyla ciddi bir karşılaştırmasını yapmalıyız. Tefekkür bu değilse nedir? Bak, oğlunu sünnet ettirmemesi gerektiğine aymış ama çevre baskısına direnemeyenler ne diyor: “Tamam, Tanrı buyruğu değil ama ettirsek ne zararı var ki?” Aynı şeyi güzelleşmek için burnunu düzelttirenler de söylüyorlar: “Ne kadar kötü olabilir ki, günah mı işledim yani?” İkisi de aslında Allah’ın bu konuda bir fikri yokmuş, buna karışmıyormuş gibi davranıyorlar. Onlar için toplumun onayını alma baskısı Allah’ın onayını alma baskısından fazla. “Allah’ın hoşnut olacağını yapıyorum, ey toplumum, yargılama lütfen” demiyorlar, tersini diyorlar.

T: Saçmalıyorsun. Biri dinsel bir şey, öbürü bilimsel veya keyfi.

S: İşte tam bu ayrımda yanılıyorsun. İyiliğin, doğruluğun, güzelliğin kaynağı tektir. Allah tektir. Gerçek tektir, onun bir dinsel bir de bilimsel olmaz. Bunu ayırmaya başladığında *dini* yeniden tanımlamaya başlıyorsun, *dinin* sınırlarını değiştirmeye, demek ki *dini* değiştirmeye başlıyorsun. Modern doğrularla, başka türlü söylersek modern *dinle* yüzleşmediğin ve hesaplaşmadığın için aklındaki “din” tanımı modern tanıma endeksli. Kuran’ın bunun dışında bir şey söylüyor olabileceğini düşünmek istemiyorsun. Referansların, başlangıç noktan, düşüncelerinin içinde olgunlaştığı paradigma modernizm. Biliyorsun, hem Kitabımukaddes’te hem Kuran’da elçilere “sen yeni bir *din* getiriyorsun” veya “*dinimizi* bozmaya çalışıyorsun” diye itiraz ediyorlar.⁴ Yani var olanı değiştirmeye diremiyorlar. Geçmiş zamanın mirasını referans alıyorlar, onu değiştirmeye dogmatik olarak diremiyorlar, yani bir kanıta dayanmaksızın. Sen de aynısını tersten yapıyorsun. Modernizmin doğrularını ölçüt yapıyorsun, şimdiki zamanı başlangıç noktası olarak alıyorsun, geriye, 1400 yıl öncesine gidiyorsun ve karşına yeni bir *din* çıkıyor. “Bizim *dinimizde* bu yok, biz böyle bir şey duymadık, biz hırsız hapse atarız, elini kesmeyiz” diyorsun. İki *dini* kanıta dayanarak karşılaştırmıyorsun. Sarıldığın *dinin* de geçmişte küçük küçük yeniliklerle, ilerleme adımlarıyla değişip

⁴ Kitabımukaddes’in İbranice bölümlerinde Arapça “*din*” sözcüğünün kökteşlerini değil, bunun yerine “yasa” olarak çevrilen sözcüğü buluyoruz. Her iki kitabın metnini orijinallerini yoklayarak okuyan birinin bu ikisinin aynı şey olduğunu anlaması zor olmaz diye düşünüyorum.

bu hale, yani tanınmaz hale geldiğini, tam da bu yüzden elçinin “fabrika ayarlarına dönün” çağrısına muhatap yapıldığımızı anlasana.

T: Bu çok ağır bir suçlama. Beni resmen müşriklikle suçluyorsun.

S: Ben suçlamıyorum, elçi suçluyor. Hem varsın suçlasın, izin ver. Beni de suçladı, suçluyor. Tövbe edebiliyorken suçlanmanın nesi ağırına gidiyor? Tövbe kapısının kapanıp suçlamaların ortadan kalkacağı ve mutlak cezanın başlayacağı gün gelmeden?

- 3 -

T: Tarih bilgisi olmadan Kuran’ı anlayamazsın.

S: Bunu gelenekselciler de öne sürüyorlar. Tarih bilgisi dediğin nedir?

T: Öncelikle Muhammed’in biyografisi (siyer/siret) ve sözleridir (hadis)...

S: Sabotaja bu kadar açık kaynaklara yani bilimsel yöntemlerle, yani (Kuran dışı) yazılı belgelere ve arkeolojiye dayanarak doğrulanamayan ve yanlışlanamayan bilgilere dayanarak Kuran’ı anlamaya çalışmakta bir sorun var. Ayrım noktası Kuran’a güvenmek veya güvenmemektir, Kuran’ı da içeren tarihsel bilgi kümesine güvenmek-güvenmemek değil. Buna [Neden Yalnızca Kuran](#) yazımda değindim, o yazıda tavsiye ettiğim kaynaklarda da bu yöntemin eleştirisi var, yazının daha sonra yazacağım ikinci bölümünde de eleştirilerimi sürdüreceğim. Gelenekselcilerden belli noktada ayrılıyorsunuz ama iki öbeğin de gözden kaçırdığı olgu şu: Tarihselciler ve gelenekselciler o günün bilgilerini talep ederek sözün bağlamının daraltılmasını istemiş oluyorlar. Çünkü tarih dediğiniz bilgiyi sözün anlamını, dolayısıyla çıkarsamak istediğiniz ahlaki doğruları sınırlandıran bağlayıcı bir koşul olarak talep ediyorlar, dilbilimsel bir başvuru olarak değil. “İnek kes” buyruğunun bağlamının daraltılmasını Musa’dan talep edenler gibi yapıyorlar (2:67-71). Bağlamını keşfetmek veya kendi içinde bulunduğu bağlamın (o yerin ve zamanın) bilgisini kendi üretmek yerine dışarıdan bağlayıcı, sınırlandırıcı, koşullayıcı bilgi talep ediyorlar. Kuran öğrencisinin yapması gerekenin, yani kendi çağlarının ve yerlerinin bağlamını araştırma işinin örneğini [salât](#) ve [riba](#) konularında kısmen gösterdim. *Riba* günümüzde bankaların çoğu işlemini içerdiği gibi özel sigortayı ve emlak rantını da içerir. Bu etkinlikleri araştırdığımızda paranın durduğu yerde kabardığını ([RBV](#)) ve paylaşmanın ([NFK](#)) tersi yönde, yani yoksuldan zengine aktığını görüyoruz. Demek ki yasaklanan buymuş diyoruz. Bu, sabit sözün bulunduğu yer ve zamandaki bağlamıdır. Öyleyse ben “Nebi *riba* diye neyi, nasıl yasaklamış, tarih kitaplarına bakalım” demem. Dersem Kuran’ı daraltmış, küçültmüş ve belki küçümsemiş de olurum. Tarih kitaplarına bakarsam eğer sözcükbilim ve dilbilim araştırmasıyla ve o zamanki hazır yiyecek denebilecek parasal etkinliklerle ilgili olacaktır. Bu araştırma yalnızca *riba* ve ilgili sözcüklerin anlamına yönelik olacaktır, tarihsel bilgiden doğrudan bir içtihat çıkarmak için değil. Buyruğun tarihteki uygulamasını eleştirmeden bugün sürdürmeye kalkarsak gelenekselci, buyruğu uygulanamaz bulursak tarihselci oluruz. Her iki durumda da bugünün çözümünü bulamamış oluruz. Zaten borca

dayalı para sisteminin, merkez bankalarının, küresel ticaretin, emlak kiralama diye bir iş kolunun, iş piyasasının, endüstrinin, sigortanın, ekolojik taşıma sınırını aşmış bir nüfusun, her şeyin parayla ölçüldüğü kapitalist ahlakın olmadığı bir dünyanın bilgisinden bugünün içtihiadı çıkmaz. Zaten hadis ve biyografi kaynaklarını çalıştıgımda dersimi çok iyi aldım: Muhammed’le ilgili Kuran dışında ne varsa onda dokuzu iftiradır, karşıdevrimcilerin uydurmasıdır. *Salât*la ilgili bildirimlerin günümüzdeki karşılığını, yani o sözün günümüzdeki bağlamlarını *Salât* yazı dizisinin sonraki bölümlerinde açıklamaya devam edeceğim.

- 4 -

T: Elçiler bulundukları yerin ve zamanın ilkel koşullarına göre yargılar bildirmişler. Bugün hırsızın elini kesemeyiz, zinacıyı sopalayamayız, kadına mirastan yarım pay veremeyiz, erkeği aile reisi yapamayız, savaşta önümüze çıkan herkesi öldüremeyiz...

S: Burada gizli bir kibir var. “Seni gördüklerinde yalnızca alay ediyorlar: ‘Allah’ın elçi olarak gönderdiği bu mu?’” (25:41) “‘Sana mı inanacağız; zaten seni izleyenler, en aşağı tabakadan olanlar?’ dediler.” (26:111) “Bir de şöyle dediler: “Bu Kuran, iki kentten bir büyük adama indirilmeliydi; öyle değil mi?’” (43:31)⁵ Tarihseleiler, bu itirazların toplumsal konuma veya güce değil de zaman farkına dayalı biçimini yapıyorlar. “Kuran bugün indirilseydi zinacıya sopa değil hapis cezası verilecekti” diyorsun. Yani sen “biz zenginler, güçlüler, soylular dururken ancak ayak takımını ikna edebilen bu garibana neden verildi bu görev” diye değil, “biz çağdaş, ileri, olgun ve uygar toplum dururken bu geri, çiğ ve cahil Ortaçağ göçebesine neden verildi bu görev” diye soruyorsun. Elçilere itiraz eden kodamanların zengin-yoksul, güçlü-zayıf karşıtlığını ahlaki üstünlüğe denkledikleri gibi sen de modernist mitolojideki ileri-geri karşıtlığını kendi kuşağının ahlaki üstünlüğüne kanıt sayıyorsun. Tarihseleilerin “ilkel” sözcüğünü çok sevmeleri ve aslında yansız bir kavram olan bu sözcüğü modernistlerin yaptıkları gibi bir aşağılama olarak kullanmaları bundan.

T: Söylemediğim sözleri ağzıma koyma.

S: Böyle uslamladığını veya buna inandığını veya böyle eylediğini çıkarsamam için bunu doğrudan söylemen gerekmez. [Kurandaki Konuşmalar ve Dualar Simgeseldir](#) yazımı oku.

Zinacıya bugün sopa cezası verilmemesi gerektiğini söylerken tek dayanağın içinde bulunduğumuz toplumun o toplumdan üstün olduğu varsayımı. Bunu çıkarımlarında öncül olarak kullanıyorsun. Yani bunu kanıtlamaya çalışmıyorsun. Oysa yine güvendiğini, teslim olduğunu söylediğin kitapta “sizden daha güçlü kimler geldi geçti” diyor.⁶ Üstüne alınmıyorsun. Eğer bunu sana demiyorsa kime diyor? Modern toplum pek çok meseleyi çoktan halletmiş, ununu elemiş ve eleğini asmışsa, yani iddia edildiği gibi “bazı şeyleri aşmışsa” bu ayetlerin 2025 yılında

⁵ Ayrıca bkz. 2:13, 6:52-53, 7:75, 11:27,91-92, 34:35, 38:8, 43:52,53, 46:11, 54:25.

⁶ Bunlardan öncekiler de yalanlamışlardı. Üstelik bunlar, onlara verdiklerimizin onda birine bile ulaşamadılar. Yine de elçilerimi yalanlamışlardı. Bana nankörlük etmenin sonu nasıl oldu? 34:45

karşımızda ne işi var? Yüz binlerce kitap gibi kaybolup gitseydi, Tevrat gibi, İbrahim'in kitabı gibi kaybolup gitseydi bu kitap. Bu kitabın kaybolma olasılığının Muhammed'in "nebilerin mührü" olmasıyla çeliştiğini anlatmama gerek yok.

Eski insana karşı olan kibrinin yanında Kuran'a karşı da kibirlisin sanki. Kuran'ın yazarını halkın alt katmanlarına seslenmekle üst katmanlarına seslenmek arasında bir seçim yapmak zorunda kalan bir politikacıyla bir tutuyorsun. Hani bizde hep en cahil, en ahmak kesimlere göre konuşur, onları ölçü alır ya şerefsizler. "İncelikli konuşursak, hukuka ve tekniğe uygun konuşursak, makale yazar gibi konuşursak halk anlamaz" derler ya. Kuran'ın yazarının da böyle bir seçim yapmaya gerek duyduğunu varsayıyorsun. Tek fark, katmanların birbirlerinin çağdaşı olmamaları. Belki de herkesin kendince anlayacağı bir dil var, sen farkına varmadın? Bak, bunun farkına varanlar var. Kuran'da mecazlı, dolaylamalı, yuvarlak ve özel adlardan sakınan bir dil kullanılmış olmasını aynı metinle her düzeydeki zihinde karşılık bulmasının amaçlanmış olmasına yoranlar var. O, sel sularında sürüklenen bir gemi anlayacak, sen çökmekte olan bir toplumun kaosunda sağ kalabilen kararlı bir cemaat anlayacaksın belki.

T: Tamam işte, kırbaç düşük düzeydeki insana sesleniyor. Ben onu hapis olarak anlayacağım.

S: Birinde mecaz var, öbüründe yok. Bu yorumu ancak *celdenin* hapsin mecazı olduğunu gösterebilirsen yapabilirsin. Ancak o sözcüğün hapis anlamına gelebildiğini dilbilimsel olarak gösterebilirsen bunu yapabilirsin. Üstelik elçilerin öncelikle toplumu çekip çevirenlere, yani yöneticilere ve okumuşlara seslendiklerini unutma. Yani eğer onu bir insan yazmış olsaydı en alt düzeye değil en üst düzeye seslenecekti ki eski dünyanın kitapları çoğunlukla böyledir. Çünkü en alt düzeydeki adam kitap okumazdı zaten.

- 5 -

T: Her ayet bizim kuşağımıza seslenmiyor. Mesela Nebi'nin eşleri hakkındaki ayetler...

S: Bu, o ayetlerden senin anladığın. Belki şimdilik ben de öyle anlıyorum ama aramızdaki fark şu ki ben kitabı çalışmayı sürdürüyorum. Yani bu kitabı anladım, bitirdim, tamamına erdim gibi bir özgüvenle yaklaşıyorum. "Rabbim, ilmimi artır" diyorum. "Artır ki belki bu ayetlerin günümüze seslendiği farklı bir anlam katmanı varsa bunun farkına varabileyim." Senin bu ayetlerin o gün hakkında yargı vermekten başka bir işe yaramadığını düşünmen kibir, öbürü ise alçakgönüllülük. Aşağılamak için söylemiyorum, duygusal bir konu değil bu. Sen yargılamış ve defteri kapatmışsın, ben yargıya varmayı erteliyorum. Allah'ın kibirlileri sevmemesi, mucizevi yollarla onlara ceza çektirmesi veya bu yaşamda onlara hiç dokunmayıp ölüm ötesine ertelemesi anlamına gelmiyor. Kibir, öğrenme sürecini doğrudan etkileyen bir davranış ve ceza bu şekilde doğal yollarla geliyor. Nebi'nin eşleriyle ilgili ayetleri çözen kişi tarihselcilerden çıkmayacak. Çünkü kitabın konuştuğumuz bölümüyle ilgili bir şey öğrenmeye kendilerini kapamışlar. Buradaki nedensellik çok net. Eskilerin yorumlarını, tefsirlerini "en doğrusunu

Allah bilir” diye bitirmeleri aslında bir entelektüel alçakgönüllülük mesajıymış. “Ben şimdilik bu kadarını bilebildim, bundan iyi yorumlar karşısında eğilir ve şükrederim, ille benimki doğrudur diye diretmem, sözü dinler ve en güzelini izlerim” demektir. Zamanla yanlış anlaşılmış. Nebi’nin eşleri ayetlerini çözsek Zeyd ayeti var. Onu çözsek Ebu Leheb var. Hepsini çözsek başlangıç harfleri var. Yani bu kitabı öğrenmemiz ve keşfimiz bitmeyecek, bitemez. Ve bu da Kuran’da bildirilmiş (24:35, 31:27, 108:1...). Ve zaten tam olarak bu “bitirilememe” niteliği bu kitabın zamansız olduğuna işaret ediyor. Adam *daraba* ayetini “karına vur” olarak anlamış olabilir.⁷ Sen Kuran’ın bağlamına uyumlu yorumlayabildiğin sürece -ki bu küçümsenecek bir şey değildir, ciddi çalışma gerektirir- başka bir şey olarak anlayabilirsin, diyelim ki evden uzaklaştırma. Ben ayeti böyle yorumlamıyorum, çokanlamlılık ve zamansızlık özelliğini anlatabilmek için bilinen örneği izliyorum.

T: Ben de onu diyorum. Bu şekilde bu kitaba istediğin anlamı yükleyebilirsin. Yani herkes farklı bir yorum yapabilir ve herkes bunu ayetlere dayanarak kanıtlayabilir.

S: Kanıtlayamaz. Bu kolay bir iş değil. 600 sayfalık bir kitap var karşında. Yargılardan birini değiştirdiğin zaman satır satır, harf harf kitabın bütününe uygun olduğunu gösterebilmen gerekir. Geçmişin ve günümüzün yorumcuları arasında bunu ne kadar az kişinin yapabildiğinin, hatta yapmayı denediğinin farkına varamamışsın. Senin gördüğün makaleler, yorumlar en fazla otuz, kırk ayeti inceleyip yargıya varıyor. Doğru düzgün bir kavramlar ağı inşa etmiyor. Yargılar arasındaki ilişkileri gözetmiyor. Çok basit bir örnek, zinacıya öngörülen cezaları verebilmen için toplumda evliliğin kolay olması gerekir.⁸ Bugünkü gibi bir ortamda, yani evliliğin erkeğe adeta ceza olduğu bir ortamda zinacıyı sopalayamazsın, bu zulüm olur, bunu ben de istemem çünkü böyle bir ortamda resmi nikah yapmak istemem. “İmam nikahıyla” yetinirim, o da yasanın gözünde zinadır.⁹ Ama zina ayetlerini inceleyen makalelerde böyle bir yorum neredeyse hiç göremezsin. Yani zina cezasıyla evliliğin kolaylaştırılması konusunu yan yana getirmezler. Çünkü yargıların kitabın bütününe uygun olduğunu göstermeye çalışmıyorlar, böyle bir bilinç yok. *Salât* konusunda söylediklerim üç yüz sayfayı geçti. Bir o kadar da arkada bekliyor. Öyle her istediğin yorumu Kuran’a doğrulatamayacağının bir örneğini vermiş oldum, şükür. Tek bir sözcüğü anlamak için bu kadar araştırma yapmam ve sonucunu anlatmak için bu kadar yazmam gerekiyor çünkü çıkarımımın kitabın ve yaşamın bağlamına uygun olması gerekiyor. Bu uygunluğu gösterebilmek için belki 700 sayfa da yetmeyecek. Peki, kaç kişinin bu 700 sayfayı okuyacak veya ne bileyim, bir araştırma enstitüsünün tek bir kavram hakkındaki dizi konferanslarını dinleyecek sabrı var? Çok az. İşte “sana herkes istediği gibi yorumlayabilir, her yorumu ayetlere doğrulatmak mümkün, o yüzden Kurancılar başaramayacaklar” dedirten yani seni ümitsiz

⁷ 4:34. O anlama geldiğini öne sürmüyorum, bilinen örneği veriyorum.

⁸ Evlilik ayetlerinde buyruğun “evlenin” değil “evlendirin” biçiminde ikinci çoğula yöneldiğine dikkat edin. Bu, topluma ve dolayısıyla bugün devlet erkine yönelik buyruktur. “Niye evlendirelim, bıraksak zaten evlenmeyecekler mi?” diye sormuyorsanız evliliğin kolaylaştırılması gereğini fark edemediniz. Kurancı değilseniz ve hadislere bakıyorsanız zaten evliliğin kolaylaştırılmasını doğrudan buyuran hadisleri biliyorsunuz ve devlet /toplum olarak gereğini yapacaksınız.

⁹ Burası kafanızı karıştırdıysa Din Nedir-2 ve Evlilik Sözleşmesi yazılarına buyurun.

yapan şey bu. Sen bu işi hafife alıyorsun. Kuran'ın kendisini de, onu çalışıp ondan yargı çıkarma işini de hafife alıyorsun. Ağır geldiği için başına dert olan ayetleri nesih edip “yeri ve zamanı geçmiştir” diyorsun. Bu kolay bir çözüm gibi görünüyor. Böylece kalabalıkları memnun edebileceğini biliyorsun, zaten ediyorsun da. Çünkü “günümüze uygun” demek aslında “*dinimize* uygun” demektir. Sen çoktanrıci *dinle* uzlaşan yorumlar yap, elbette milyonlardan alkış alacaksın.

“Her yorumu bu kitaba doğrulatmak olanaklı” demekle “yaşamda her doğruyu kanıtlamak ve savunmak olanaklı” demek arasında bir fark yok. Bunun hemen arkasından “öyleyse herkesin dini kendine, herkes istediğine inansın” geliyor modernist bağlamda. Yani gerçeği aramanın sonu. Bu hiççiliktir. Hiççilik aynı zamanda ikiyüzlülüktür çünkü hiççi kişilerin sağ kalmaya çalışmaları, oy ve vergi vermeleri, insanlara iyi davranmaya çalışmaları, suçluların cezalandırılmalarını talep etmeleri çelişkidir. “Herkes istediğine inansın” noktasına gelmiş birinin varoluşun anlamından söz etmesi bir çelişkidir. Bunu diyen kişinin tartışmayı sürdürmesi bile çelişkidir, derhal sussa ve gürültü çıkarmasa daha iyi.

Bir şeye “herkesin” ayrı anlam vermesi, bir gözlemi “herkesin” ayrı şekilde yorumlaması nesnel gerçekliğin bilinmesine engel değildir. Tersine, yaşamın tam ortasındaki mücadele, olası anlamlar veya yorumlar yığınının doğru ve tutarlı bir bileşim çıkarabilmektir. İşte tam da bu noktada, toplumda bir kesimin bazı gerçekleri kasıtlı olarak gizlemesi etkinliğinin bir parçası, **yanlış** anlamlar /yorumlar /açıklamalar havuzunu var güçle doldurmaktır. Bu sabotajın doğallığını veya olağanlığını [Herkes Ayrı Bir Şey Söylüyor, Kime İnanacağız](#) yazımda tartıştım. Kendilerini “komplo kuramlarına” kapatanlar, yani konumuz bağlamında herkesin veya çoğunluğun bu kitabı anlamlandırma yolunda yanılmamış, şaşırmamış olduğu varsayımıyla okuyanlar, ki tarihselciler de bunların içinde, bu sabotajla başa çıkamazlar. Şekilde görüldüğü gibi...

T: Az önce verdiğin örnekte kendinle çeliştin. Tevrat'ın zinaya verdiği ceza ile Kuran'ın verdiği ceza farklı diye, ikisinin kesişim kümesini dikkate almadan “bu başka bir dindir” dedin. Şimdi de birisi vurmak birisi çıkarmak olan iki farklı şeyi aynı din olarak göstermeye çalışıyorsun.

S: Kesişim kümelerinin farkındayım. Ama her ahlak sisteminin büyük bir kesişim kümesi var zaten, bu durum bütün *dinlerin* bir olduğunu göstermiyor. Durduk yere adam öldürmeyi hoş gören bir ahlak sistemi yok, bunu en rezil çoktanrıci toplum bile yasaklıyor. Soruna gelince, bu yine aynı dar bakışla yaptığın bir eleştiri. Yani her sözcüğün, cümlelerin, surenin tek bir anlamı olduğunu varsayıyorsun. Kuran'ın insan sözü olmadığını söylüyorsun ama bunun ona ne katıp ondan ne eksilttiğini hiç düşünmüyorsun. Sözelimi “göğü bina ettik ve genişleticiyiz” (51:47) cümlesindeki *sema* hem “gök” hem “anlam” (veya anlamlar evreni) anlamına gelebilir. 48:16'daki *yuslim* iki anlama da gelebilir. 3:27'deki ölüm ve dirim hem gerçek hem mecaz anlamda olabilir. *Men yeşau* kalıbı iki anlama gelebilir. “Ya Kuran Türkçe inseydi” diyeyim ve Türkçe bir örnek vereyim: “Ona kitabı okuttu ve anlattı” cümlesinde anlatmak ham kök-türev ilişkisi bakımından “anlamasını sağladı” anlamına da gelir, açıklamak anlamına da. Birinci anlama göre okumak yetmiştir, ikinci anlama göre ayrıca açıklama gerekmiştir ve yazarın böyle bir

cümle kurmayı yeğlemesinden her iki anlamı murat ettiğini çıkarsayabiliriz. Doğrudan buyruk bildirmeyen ayetler iki anlama gelebiliyorsa buyruk ayeti de iki anlama geliyor olabilir. Üstüne basa basa vurguladığım şeyi görmezden gelme lütfen: Önerdiğimiz alternatif anlam kitabın bütün bağlamında yerli yerine oturmalıdır. Tutarlılığı sınamak ve göstermek kolay bir iş değil. *Darabayı* örnek olsun diye veriyorum, sözcüğün o iki anlama geldiğini öne sürmüyorum. *Darabanın* Kuran'ın yasa örgüsündeki bütüncül bağlamında yerli yerine oturan iki olası anlamı evet, aynı *dindir* çünkü bunu yaparken elçinin mesajına kulak verip gereğini yapma çerçevesinin dışına çıkmıyoruz. Evlilik ve boşamayla ilgili hükümlerle çelişip çelişmediğine bakarız öncelikle. Çelişmiyorsa o anlamı doğru kabul edebiliriz. Kadını evden çıkarmak birinci boşama mıdır, kesin boşama mıdır örneğin? Ortaya tutarlı bir bütün çıkıyorsa, dilbilimsel olarak da doğru bir iş yaptıysak anlam doğrudur. Daha sonra yanıldığımızı anladığımız anda dönmeyi kabullenmiş durumdayız.¹⁰ Bu başka bir şey, darmadağın olmuş bozuk kitaplardaki yasayı hakiki *din* saymak başka bir şey.

T: Sence Kitabı mukaddes'in bozuk ama Kuran'ın hakiki olduğu ayrımı her iki kitaptaki bulanıklık ve belirsizlik konusunda bir şey söylemiyor. Her isteyen istediği yorumu yapabilmesinin kitapların tahrif edilmiş olma durumuyla ilgisi yok. Sorun, kitapların veya hitapların o günün insanını hedef alması. Bu nedenle ikisi de bize seslenmiyor. Yok, ille anlayacağız dersek o güne gidip kendimizi o insanların yerine koymamız, yani onların düzeyine inmemiz gerekir. Bulanıklığı ancak bu şekilde bir miktar aşabiliriz.

S: Bulanıklık olağandır. Bu bulanıklığa verdiğimiz veya verilmesi gerektiğini düşündüğümüz doğru tepkide ayrılıyoruz. Tıpkı her insanın/toplunun yaşamın acılarına verdiği tepkilerin farklı oluşu gibi. Hristiyan düşünür Leibniz'le ünlü olmuş bir ilke, "olabilecek en güzel evren" ilkesidir (öncesinde Gazali de bu ilkeden söz etmiş). Allah'ın eşsiz olduğu ve son gün yargılayacağı kabulünün doğal sonucu olan bu ilkeye göre Allah, yaratabileceği en güzel yaşamı yaratmıştır. Bunun doğal bir uzantısı, gönderdiği elçilerin olabilecek en güzel elçiler olmasıdır. Çünkü elçiler saf iyilik olmalıdır, nebilerin taşıdıkları mesaja kötülük karışmamış olmalıdır (18:1, 22:52, 56:79...). Tarihsehciler Kuran'ın (veya bugün göremediğimiz önceki kitapların) gönderilebilecek en güzel kitap olduğuna inanamıyorlar.¹¹ Bu konuda tarihselciler yine gelenekçilerle ve Yahudilerle uzlaşma halindeler. Yahudiler Tevrat'taki veya Eski Ahit'in bütünündeki çelişkilerin, çirkinliklerin, peygamber dedikleri kişilerin ahlaksızlıklarının oluşturduğu sorunu çözebilmek için belki de Tevrat'ın olabilecek en güzel kitap olmadığını kabul etmek zorundalar. Ama bizim böyle bir derdimiz olmamalı.

Korunmuş ve korunmamış kitabın arasında bulanıklık bakımından fark vardır. Kuran'ın "iniş nedenleri" (esbabı nuzul) olarak bilinen söylentilere hak ettiğinden çok daha fazla önem yakıştırma yanılgısının uç bir sonucu, Kuran'ın neredeyse bağımsız ve ilgisiz bir haberler ve buyruklar derlemesi olarak görülmesidir. Metne yeterince odaklanmayan, sureyi sanki alt alta dizilmiş sözlük veya ansiklopedi

¹⁰ Arapça Bilmeyen Kuran'ı Anlayabilir Mi yazımda 1:6 yorumuma bkz.

¹¹ Mustafa Öztürk'ün Tefsirde Anakronizm (Ankara Okulu, 2013) kitabının 18, 19 ve 57. sayfalarında bunun yeterince berrak olarak görüldüğünü düşünüyorum.

maddeleri okuyormuş gibi okuyan tarihselci veya gelenekselci, Kuran'ı *kuran* sözcüğünün anlattığı bir toplama/birleştirme olmaktan çıkarıp bütünlükten yoksun bir haber bülteni sayar. Sanki ciltlenmiş bir gazete okur gibi, sonraki sayının haberi önceki sayıları yalanlıyor, yani *nesh* ediyor. Eski Ahit böyle bir gazete derlemesi olabilir ama Kuran'ın böyle olmadığını anlatmaya gerek yok. Bakın, aslında sakatlık bununla da kalmıyor. Kuran'ı böyle okuyan kişi evrendeki ayetleri de böyle okumaz mı? Bu bakışla bakılınca gözlenebilir evrende, tarihte, yani Allah'ın senaryosunda da bir tutarlılık, bütünlük aranmayacaktır. Allah'ın kötülere üst üste koyup ateşe atarken iyileri cennete koyması birbirinden bağımsız iki olaya dönüşecektir. Açıklamak çok uzun süreceği için uzatmıyorum ama bu çok yoksul ve acıklı bir bakış değil mi? Resmen yaşamı anlamsızlaştırıyor. Tarihselciler Kuran'ı yine yaşamı yoksullaştıran anlam yoksunu Kitabımukaddes'le aynı düzeye indiriyorlar.¹²

Kuran'ı anlaşılmaz bulan tarihselciler yine aynı şekilde yaşamın bütünü de anlaşılmaz bulmaya, dolayısıyla onda anlam aramayı bırakmaya daha yakın duruyor olmalı. Kuran'da yapılan uyarılar, var oluşu anlamsız bulanların örtücüler olduğu yönündedir (6:70, 21:16, 74:45...). Müminlerin "Rabbimiz ne indirdi?" sorusuna verdikleri "iyilik" yanıtı aynı zamanda yaşamın anlamsız olmaması demektir. Onlar "bizi doğru yola ilet" (1:6) derken iyiliği ararlar, yaşamın amacının bu olduğunu varsayarlar. "Ama yaşamın anlamı hakkında herkes ayrı bir şey söylüyor", öyle mi? Elbette ayrı şeyler söyleyecek! Fikirler aynı olsaydı koyun kurtla gezerdi. Kuran'ın anlamı evet, ilk bakışta kendini ele vermiyor. Bulanık görünüyor. Ama bütün yaşam, doğa veya varoluş öyle değil mi?

T: Bulanıklık dilsel bir şey. Senin anlamadığın şey, bugünün diliyle o günün dilinin aynı olamayacağı. Bugünün karmaşık ve gelişmiş uygarlığının ürettiği sözcükler ve görece determinist sayılabilecek anlatım biçimi o gün yoktu. Ama sen, "en güzel" kavramının ne olduğunu düşünmeden, sanki bugün yazılabilecek en güzel kitap bin dört yüz yıl öncenin diliyle yazılmış varsayıyorsun. O günün dili bugünküne göre fazlasıyla basitti çünkü yaşam basitti. Dolayısıyla ortaya bugün nereye çekersen oraya gidecek bir metin çıktı.

S: O günün Arapçasından veya herhangi bir dilinin malzemesinden ancak belli bir yerin ve zamanın insanına seslenebilen bir metin üretilebileceğini söylemek, bu evrenin fiziğinden, kimyasından ancak su değirmeni, hayvan gücü, yelkenli gibi şeylerin çıkacağını söylemeye benziyor. Size petrolün, kömürün, motorun, elektriğin, atom gücünün, bilgisayarın olanağını nasıl anlatırdık? Diyelim ki hiç anlatamadık, falanca ayetin bunlara örtülü olarak işaret ettiğini söylemek de yararsız, çünkü size göre o ayet o anlama gelmedi. Geçmiş zamanla "gelmedi", yani ilk muhataplarının zihinlerinde öyle karşılık bulmadı ve öykü orada bitti. Sizi canlılığın olmadığı bir ön-dünyaya götürsek "taştan, topraktan bir şey çıkmaz" derdiniz. Ama bugün doğal olarak ortaya çıkan anlamları metni bir yerlere çekmek olarak tanımlayarak içtihat kapısını kapatıyor, böylece yaşıyor olması gereken

¹² Kitabımukaddes'teki anlamsızlıkların veya onda tanrıya yakıştırılan tutarsız davranışların yaşamı nasıl anlamsızlaştırdığının örneklerini [Uzak Tanrı](#) ve [Yahudi-Hristiyan Kültürü](#) yazılarımda verdim.

metni öldürüyorsunuz. *Nebi* öldü. *Resul* aramızda. Siz *resulü* de öldürüyorsunuz. Bu konuda yalnız değilsiniz:

Kuran yetmez -> Demek ki bunlar Allah'ın elçileri değil. (hümanizm, deizm)

Kuran yetmez -> Demek ki Allah yok. (ateizm)

Kuran yetmez -> Demek ki Kuran'a hadisi eklemek gerekir. (gelenekselcilik)

Kuran yetmez -> Demek ki Kuran o yere ve zamana indi, bize değil. (tarihselcilik)

Allah'ın doğadaki ayetlerini de tarihselci okursak ne olur? Öte-insancı (*transhumanist*) oluruz, tanrıtanımaz oluruz, hiççi oluruz. Bakın dünyanın her ulusuna okutulan Harari'nin *Homo Deus* kitabına. Adam diyor ki "insan Tanrı'ya kulluğu aştı ve artık onun gibi her şeye gücü yeten olma ve onun egemenliğini paylaşma durumuna geldi". Doğayı ve tarihi bir metin kabul edersek Harari tarihselci okuma yapıyor. Modernist söylemde "özgürlük" sözcüğünün nasıl kullanıldığına dikkat et. Bu söylem sonunda Allah'ın buyruklarından da özgür olma noktasına gelir, bu kaçınılmaz. Ve bu tam olarak şeytana tapanların, şeytan güzellemesi yapanların onu yüceltmek için öne sürdükleri kavramdır. Genelleme yapıyorum, tarihselcilerin faizle, zinayla, laiklikle kavgalarının olmaması rastlantı değildir. Çünkü bu üçü Allah'ın buyruklarından özgürleşme sürecinin kazanımlarına örnektir (!).

- 6 -

T: Din sabittir, *şeriat* değişir.

S: Doğru. Zinanın Tevrat'taki cezası nedir?

T: Zinacıyı toplumdan kalıcı olarak atmaktır.¹³

¹³ Bilmeyen için burası biraz karışık olabilir, ben tarihselciye kendisi için en avantajlı yanıtı verdirdim. Tevrat bozuk bir kitaptır ve Yahudi-Hristiyan hukuku çelişik doğrularla doludur. Zinacının medeni durumuna ve ırkına göre farklı cezalar öngörülmüştür ve bunların Musa'nın orijinal kitabında var olduğunu ileri sürmek olanaksızdır. Levililer 20'de ve Çölde Sayım 25'te ölüm cezası, Çıkış 22'de para, İncil Yuhanna 8'de taşlama cezası vardır. Burada taşlama anlamında kullanılan Yunanca sözcük öldürmeyi kapsamaz:

https://www.biblehub.com/greek/strongs_3034.htm

Sözcüğün İbranice dengi *sakal*dır: https://www.biblehub.com/hebrew/strongs_5619.htm Bu sözcük üzerinde tıpkı Arapça *recm* sözcüğünün üzerindeki benzer bir oyun oynanmıştır. Örneğin Yasa'nın Tekrarı 17'de putperestlik yapanın cezası "kentin kapısına çıkarıp taşlamak"tır. Hemen arkasından "öldürün" diye eklenmiştir. İdamların kentin kapısında değil meydanında olması beklenir. Kenti kapısında yapılacak olan iş kovmaktır, kaldı ki *şeytan el racim* – "kovulmuş şeytan" kalıbından bildiğimiz üzere Arapça *recm* sözcüğünün anlamı da budur. Şeytan taşlanarak öldürülmemiştir. Türkçede de aynıdır, "başıboş köpeği taşladım" dediğinizde kimse köpeği öldürdüğünüzü düşünmez, herkes onu kovduğunuz anlar. Yani zinacıya *recm* cezası veren Cahiliye Arabı (hadisler) olsun, *sakal* cezası veren Roma dönemi Yahudisi (Yuhanna 8) olsun yaptığı iş kovmaktır, öldürmek değil. *Sakal* sözcüğünün ölüm olmadan kullanıldığı yerleri yukarıda verdiğim dizinde görebilirsiniz. Ayrıca Kuran'dakine benzer kırbaç cezası Tevrat dışındaki kitaplarında yer alır ve uygulanmıştır:

<https://www.jewishencyclopedia.com/articles/865-adultery>

<https://www.jewishencyclopedia.com/articles/6238-fornication>

Buradaki varsayımsal tarihselci "öldürmektir" veya "taşlamaktır" yanıtı da verebilirdi; ben ona benim için daha zor yanıtı verdim. "Öldürmektir" deseydi konuşulacak hiçbir şey kalmayacaktı çünkü hiç kimse

S: Kuran'daki cezası sopalamak ve toplumun içinde bırakmaktır. Bu kadar büyük bir fark *şeriat* farkı olamaz. Sonuçları bakımından bu ikisi apayrı dünyalardır. Birine "git, nerede istiyorsan zinanı sürdür" diyorsun. Öbürünü rencide ediyor, etkisi uzun sürecek bir bedensel acı veriyor ve işine, gücüne, konumuna dönmesine izin veriyorsun. Birinde elli, öbüründe yüz kırbaç olsa kabul. Birinde sırtına, öbüründe ayaklarına vurulsa kabul. Birinde deri yırtılmasa, öbüründe yırtılsa kabul. Birinde yinelenen suçlarda sayı artırılrsa, öbüründe artırılmasa o da kabul. Ama kovmak ve kırbaçlamak bambaşka iki *dindir*. Zaten Tevrat'ı geçerli kabul etmenin çelişkisi de burada. Kuran Kitap halkını *şeriatı* bozdukları için değil, *dini* bozdukları için eleştiriyor.¹⁴ Senin dayanak olarak kullandığın "her toplum için *şeriat* belirledik" (5:48) ayeti benim tezimi doğruluyor, seninkini değil. *Şeriatın* değişmesine hoşgörü var ama *dinin* değişmesine yok.

T: Din sözcüğünün öyle bir anlamı yok. Sen sözcüklere işine geldiği gibi anlam veriyorsun ve benim anlatmaya çalıştığım da bu. Bu oyunu istediğin kadar oynayabilir, istediğin çıkarımı Kuran'a doğrulatabilirsin. Zaten 1400 yıldır böyle yapılmış.

S: Kuran'ın bütününe göz ardı ettiğin sürece bunu söylemeyi sürdürebilir ve binlerce kişiyi ikna edebilirsin. Ama Yusuf Suresi'ni hatırlayanları ikna edemezsin. Onlar 12:76 ayetindeki "Allah dilemeseydi, kralın *dinine* göre kardeşini alıkoyamazdı" cümlesini biliyorlar. Demek ki hırsızın yalnızca cezalandırılması gereği değil, **nasıl** cezalandırıldığı da *dindir*. Ceza değişince *din* de değişir. Bu oyunu istediğin kadar oynayabilir, Kuran'ın en temellerine aykırı şeyleri bile kolayca söyleyebilirsin, şimdi yaptığın gibi. Ya gerçekten bilmiyorsun ya da seni dinleyenlerin çoğunluğu bilmediği için ikna olacak, bu da dönüp seni aldatacak. Tarihselcilerin bir çırpıda ezip geçiverdikleri her Kuran gerçeğini açıklamak için belki burada yüzer sayfalık ayet çözümlemesi yapmam gerekiyor. Çoğunluk bunu okumayacak veya çoğunluk zaten Kuran'ı okumadığı için bu açıklamaya gereksinim duyuyor, dolayısıyla seni izleyen kalabalık daha büyük olacak. Karar vermekte aceleci olanların gözünde tartışmaları sen kazanıyor gibi görüneceksin. Zaten sana "bu çağda zinacı sopalanamaz" dedirten de çağcıl *dini* benimseyen kalabalığın büyüklüğü ve görkemiydi.

- 7 -

T: Kuran'ın adli ve ahlaki yargıları o zaman için geçerlidir. Bugünün dünyasında hırsızın elini kesmek, zinacıyı sopalamak olanaklı değildir.

S: Neden?

öldürmekle kırbaçlamak arasında bir benzerlik bulmaz. Zina dışındaki örnekler de verilebilir, sonuç değişmez. Ben bu örneği Tevrat'ı Musa'nın hakiki kitabı saymanın ne kadar ciddi açmazlar doğurduğunun bir örneğini de vermiş olayım diye seçtim.

¹⁴ Metni ve içindeki yargıları nasıl değiştirdikleriyle ilgili Hadislerin Yahudi Kökeni yazımın ilk bölümlerine bakabilirsiniz. "Allah'ın helal kıldığını haram ettiklerini" bildiren ayetleri inceleyebilirsiniz. İsa'yı, Meryem'i ve din adamlarını tapıncak yaptıklarını bildiren ayetleri inceleyebilirsiniz. İsa'nın Tevrat'taki sahte haramları kaldırdığı ayeti inceleyebilirsiniz. "*Dinde* ayrılığa düşmekten" söz eden ayetleri inceleyebilirsiniz. *Sebil* ve *sırat* sözcüklerini tarayabilirsiniz. Hepsisi de *dinin* özünü, ta kendisiyle ilgilidir.

T: Arapların meydanda vinçte adam astıkları gibi zinacı mı kırbaçlayalım? Utanç verici bir şey bu.

S: Cezayı alan için öyle olması gerekiyor. Amaçlardan birinin utandırıp manevi olarak incitmek olduğu apaçık değil mi zaten? Ayette “müminlerden bir grup tanık olsun” deniyor. Utandırmayı da amaçladığı besbelli. Bundan suçu işleyen yerine suçu önlemeye çalışan toplum utanacaksa, en azından 3:173 ve 5:54 ayetlerini hatırlatırım.

T: Bugünün uygarlığına yakışır bir şey değil bu. Senin gibi fanatik azınlık dışında hiçbirimiz kabul edemeyiz.

S: *Dinimiz* değiştiği içindir belki? Sahte tanrılara alıştığımız için kabul edemiyoruzdur belki. Elçinin amacı bunu düzeltmek değil midir zaten? Kabul edemiyorsak Müslüman değiliz demektir, bu kadar basit. Öyleyse Müslümanmış gibi yapmaya gerek yok. Bu kitabı okumayı bırakalım.

T: Bu fanatik bakış açısı baştan aşağı her şeyi değiştirmeye gider.

S: Baştan aşağı her şeyi değiştirmek gerekmediğine nasıl karar verdin?

T: Kurulmuş bir düzen var, koca koca devletler var, sistemler var. Delisin sen. Fanatiksin, radikalsin, köktencisin...

S: Benim ne olduğumdan bağımsız nesnel gerçekler var. *Din* zaten düzen demek. Düzen değişmeyecekse *din* de değişmeyecek demektir. Bak, sosyalizm de bir *din*dir ve o da baştan aşağı her şeyi değiştirmeyi öğütler, biliyorsun. Hiç kimse sosyalizme “o kadar kurulmuş düzenimiz var, devletler var” diye itiraz etmez. Mesele kurulu düzenin adaletsizliğidir zaten. Sosyalizme itiraz eden, onun önerdiği düzenin yanlışlığını kanıtlamaya çalışsın. Sen zinacıyı kırbaçlamanın veya haydi senin örneğini kullanalım, meydanda vinçle adam asmanın yanlışlığını kanıtlamaya çalışmıyorsun bile.

T: Bugünün dünyasında bunu kanıtlamaya gerek mi var? Zaman yolculuğu yapıp bin beş yüz yıl öncesinden gelmiş gibi konuşuyorsun.

S: İşte en sık yaptığın şey bu. Bu türlü aşağılamalar ve dışlamalar tartışmaya bile gerek olmayacak kadar saçma olduğu konusunda grup içinde uzlaşmış şeyleri söyleyenlere yönelir. Başlangıç noktanız ve sabitiniz olan modernist doğruları yanlışlamaya çalışanları bu şekilde aşağılamamız bundan. Öyle saçmıyoruz ki, tartışmanıza bile değmez. Hapsetmenin bedensel incitmeden daha iyi olduğunu kanıtlamaya çalışmıyorsun bile. Mevcut olanın, çağcıl olanın doğruluğu varsayımı dışında bir açıklaman yok. “Bugünün dünyasının” ayrıcalıklı, özel bir dünya olduğu senin kanıtlaman gereken bir varsayımdır. Böyle söylemen modernist dogmalara, yani [Batı Aydınlanması](#)’nın kurguladığı modern mitolojiye, yani insanlığın son birkaç yüzyıla dek çocuk zekalı olduğu, ancak şimdilerde aklının başına geldiği anlatısına inandığın içindir. İlerlemeye inanmışsın. Tarihselci kaynaklarda “tekamül” sözcüğünü sık görmemizin nedeni budur. Eskinin Araplarını veya Yahudilerini hiçbir kanıt olmadan, sırf bizim gibi yaşamıyorlar diye cahil ve aptal diye damgalıyorsun, sonra bu varsayıma dayanarak daha iddialı hipotezler

üretiyorsun. [Modernist hurafelerden](#) kurtulursan Kuran'ı daha iyi anlarsın. Ve Kuran'ı daha iyi anlamın bunların farkına varıp kurtulmana yardım eder. Tarihselcilerin modernizm eleştirisi yap(a)mıyor olmaları rastlantı değildir. Çünkü modernist varsayımları ve düşünce kalıplarını sorgulamazlar. Dolayısıyla tarihe, kültüre ve İslam'a Batılının gözümüze taktığı gözlükle baktıklarını fark etmiyorlar. Batımerkezcilik, ilerlemecilik, bireycilik, özgürlük, eşitlikçilik, feminizm... Bunlar ne Kuran'ı ne de tarihi anlamamızı sağlar.

Tarihselci okuma yalnızca modern zamanlarda var oldu veya yaygın oldu. Farklı okuma biçimleriyle karşılaştırmak gerekirse Kurancılık yeni değil. Tasavvuf yeni değil. Zahirilik yeni değil. Böyle, çünkü tarihselcilik modern düşünceyle elçilerin mesajı arasındaki uçuruma düşen veya mecaz kullanmadan anlatacak olursam kendini modernist düşüncenin sınırlarından kurtaramayanların yaptığı okumadır. Tarihselcilerin başlangıç noktaları her zaman modern yanlış inanışlar oluyor. Örnek aldıkları düşünce ise seküler Batı düşüncesi oluyor. Tarihselciliği Kitabımukaddes'i modern ahlakın mahkemesinde yargılayan Batılılar icat etti.¹⁵ Tarihselci Kuran yorumcusu "kölelik artık yok" diye başlıyor uslamlamaya, "demek ki bu ayetlere görünen anlamı veremeyiz" veya "bu ayetlerin geçerliliği kalmamıştır" diye devam ediyor. Güzel kardeşim, herkesin hemen hemen eşit olduğu avcı-toplayıcı geçmişimize dönmeyeceksek eğer, yoksulluk ve kölelik son güne kadar var olacak. İlerlemeci öncüllerle başladığın bütün çıkarımların yanlış. Gel şu modernist öncüllerinden sıyrıl, ondan sonra oku şu kitabı. Aslında Kuran'ın kendisi de kurtulmanı sağlayabilir ama azıcık yardımın zararı olmaz. Tarihselciliğin modern zamanlarda ortaya çıkmadığını ve başından beri var olduğunu kanıtlaman gerekiyor.

T: Modern zamanlarda hiçbir kazanım elde etmemiş olduğumuz da senin savın ve bunu kanıtlaman gerekir.

S: Ben hiçbir kazanım yok demiyorum, hurafeleriyle birlikte geldi bu kazanımlar diyorum. Meyveyi sapıyla, çöpüyle, zehirli çekirdeğiyle mi yutalım? Şükretmek bu mudur?

- 8 -

T: Artık banka diye bir şey var örneğin. Kuran'da yalnızca tefecilik yasak. Çünkü tefeci, adamın borç alamıyor oluşunu, bugün düşünersek kredi notunun çok düşük oluşunu kötüye kullanıyor ve adamdan yasal faizin kat kat üstünde bir faiz alarak onu sömürüyor.

S: Neleri değişmez kabul edip neyi geçici saydığını gösteren çok güzel bir örnek. Banka da aynı şeyi yapmıyor mu? Banka da toplumda faizsiz borç veren kimsenin olmayışını, yardımlaşma sandıklarının kalmamış oluşunu, geniş ailelerin, sülalelerin, aşiretlerin mülkiyetlerinin parçalanmış oluşunu, dayanışmanın bitmiş oluşunu kötüye kullanarak faiz topluyor. Faizsiz borç alacağın bir yer olmadığı için banka ellerini ovuşturarak bekliyor seni ve "işine gelirse" çekiyor. Tefecinin

¹⁵ Kurancıların da içinde bir kesimin modernizmin etkisinde olduğu doğrudur. Bu konuyu yazdım: [Kurancılık Nereye](#)

yaptığından bir farkı yok bunun. Tefecilik aşamasını geçip, “ilerleyip” bankacılık aşamasına gelmiş değiliz.

T: Ama ortada yasal bir sistem var. Banka, hükümetin belirlediği reel faiz oranı üzerinden...

S: Hükümetin belirlemesi sömürünün sistemli olduğunu gösterir yalnızca. Firavun köy muhtarı değildi, onun da bir devleti vardı, onun da yasaları vardı. Senin beğenmediğin eski dünyada tutsak kölelik de bir “sistemdi”. [Çoktanrıçılık](#) zaten kötülüğün sistemli hali demek. “Reel” sözcüğünü kullanman bu konuya kafa yormadığını gösteriyor. Faize dayalı para sistemi kadar *sürreel*, yani gerçekdışı, sahtekarca bir sistem daha bulamazsın.

T: Kuran’ın geldiği zamanlar borcunu ödemeyince köle oluyordun. Sen şimdi modern sistemdeki icrayı, haczi bununla bir mi tutuyorsun?

S: Birincisi, bugün bankaya borcunu ödeyemeyince hapse giriyorsun. Bu, kölelikten daha kötü. İkincisi, bunu söylüyorsun çünkü kafandaki köle tanımı yanlış. [Kuran köleliği kaldırmadı](#) çünkü kölelik kaldırılacak bir şey değil. Kuran yoksulluğu kaldırdı mı mesela? Bu ne kadar saçma bir soruysa öbürü de o kadar. O zamanlar kölelere hayvan muamelesi yapıldığı oluyormuş çünkü çok basit: Köle zayıf kişidir ve karşısındaki gücünü kötüye kullanır. Yoksullara da hayvan muamelesi yapılıyormuş, peki, bugün değişti mi? Hayır, çünkü yoksula bu muamelenin yapılması da güç dengeleriyle ilgili bir şey. Ahlak da bu değil midir zaten, gücünün yettiğini yapmaktan isteyerek kendini alıkoymak. Az bir istisna dışında herkes elindeki güç üstünlüğünü kötüye kullanır. Kuran bunu düzeltiyor, “mal muamelesi yapmayın, iyi davranın” diyor (2:177, 9:60, 16:71, 24:32-33, 90:12-13...). Kuran’ın yasasındaki kölelik, hapse girmekten daha iyi değil, çok daha iyi.

T: Kölelere insan gibi davranmayı o günün Araplarına buyuruyor, bize değil.

S: Kısır döngüye giriyorsun. Döngüye bir varsayımla giriyorsun (“o zamanın koşulları artık kalmadı”), başka bir varsayımla (“Kuran o zamanın Araplarına geldi”) dönmeyi sürdürüyorsun. Varsayımlarının ikisini de kanıtlaman gerekiyor. İkisi de yanlış. O zamanın koşulları sürüyor. Zina, evlilik, kölelik, *riba*, devletler arası ilişkiler, savaş ve barış hâlâ var. Var oldukları içindir ki Kuran’ın muhatabı herkeştir (6:19; *haza el kuranu li unzirekum bihi ve men belaga* – bu Kuran, sizi ve ulaştığı her kimseyi uyarmam için). Var olmakla birlikte anlamları veya doğruları değişmiş, onu da söyledim zaten. Bu yeni doğruları orijinal ve gerçek doğrularla değiştirmektir mesele.

Ayrıca, o zamana ve yere gönderilmiş kitabı sen niye okuyorsun? O zamana ve yere gönderilmiş kitaba güvendiğini neden söylüyorsun?

T: Kitabın tamamı adli cezalardan söz etmiyor. Evrensel bir içerik de var.

S: Ne gibi?

T: Allah'ın varlığı ve birliği konusu ana konu. Adli cezalar, evlilik ve miras hukuku, çoktanrıci toplumlara nasıl davranılacağı gibi konular ikincil konular. İşte bu ikincil konular koşullara göre değişebiliyor. Ama anafikir değişmiyor ve ben anafikre bağlıyım.

S: Anafikir Tanrı'nın var olduğu ve tek olduğu ise ve sence bundan gayrı her şey yere ve zamana göre değişen ayrıntılar ise Allah'ın yeniden ve yeniden elçiler göndermesi açıklanamaz. Tevrat varken Kuran'ın yazılmasının bir anlamı olamaz. "Zinacıyı öldürün" diyen kitap varken "durun öldürmeyin, kırbaçlayacaksınız" diyen bir elçi gönderilmesi açıklanamaz.

"Anafikir ile ayrıntılar" ayrımı Kuran'a aykırı (3:72, 5:41, 15:91, 20:96, 47:26, 68:36-38). Allah'ın birliği bütünüyle toplumun düzeniyle, yasasıyla, ahlakıyla ilgili bir meseledir. Haydi kişisel ahlak da buna dahil olsun. Buna itiraz etmen için Kuran'ın neredeyse her yerini yanlış anlıyor olman gerekir, onun için bunda tartışacak fazla bir şey yok.

Ama bunu söyleyerek sen kendinle çelişiyorsun sanki. Çünkü tarihsel kaynaklara başvurmada Kuran'ı anlayamayacağımızı söylüyorsun. Yani Muhammed'in veya sahabenin ne yaptığını kendince araştırıyorsun, ulaştığını sandığın bilgilerin ışığında Kuran'dan yargı çıkarıyorsun. Diyelim ki sahabe hırsızın elini kesti ama Kuran'ı yanlış anladı. Diyelim ki hırsızın yetkilerini elinden almak gerektiği yorumu doğru ama sahabe yanlış anladı. Bu durumda sen de yanlış anlayacaksın. Ve bunun gibi birkaç yanlış anlama üzerine "bugünün dünyasında hırsızın eli kesilemez, dolayısıyla Kuran'ın yargıları evrensel değildir" hipotezini üretiyorsun. Bu korkunç bir yanlış olmaz mıydı?

- 9 -

T: Her elçi kendi kültürüne, kendi toplumsal koşullarına uyumlu olanı getirmiştir. Bu nedenle Kuran o yer ve zamandan alınan bir kesittir, tarihsel bir belgedir.

S: Yani Kitabımukaddes'ten farksızdır, diyorsun. Tarihselcinin görmezden geldiği bir diğer Kuran özelliği ifadelerin yuvarlak oluşu, Kitabımukaddes'teki gibi yer, zaman ve özel ad bildirme durumunun neredeyse hiç olmayışı. Mesela İsrailoğullarının nereden çıkıp nereye gittikleri coğrafi olarak tanımlanmıyor. Bu kitap tarihsel belge olsun diye yazılısaydı tam tersi olurdu, sözgelimi Tevrat'taki gibi mescidin yapımında kullanılan ağacın hangi ormandan geldiği bile yazılırdı.

Tarihselci okuma ile Kurancılık arasındaki en belirgin farklardan biri, ve aynı zamanda tarihselci okumayla gelenekselci okuma arasındaki en belirgin benzerliklerden biri şudur: Tarihsel belgeler güçlülerin izniyle var olur. Kuran ise güçlülerin sözü değil, saf doğru sözdür. Dolayısıyla zorunlu olarak gücün karşısındadır. Elçileri ilk reddedenlerin toplumun güçlülere olması anlamsız bir rastlantı değildir. Kuran'ın yayılması, demek ki günümüze ulaşması gücün sayesinde olmuş olamaz. Güçlülerin Son Gün'de haklı çıkacakları düşüncesiyle tarihte haklı çıktıkları düşüncesi birbirine çok yakındır ve nihayetinde yaşama bakışı yansıtır. Eğer tarihte güçlülerin haklı çıktıklarına inanıyorsanız Son Gün'de de haklı çıkacaklarına inanmanız gerekiyor. Ama tarihte güçlülerin haklı

çıktıklarına inanmıyorsanız, yani hangi tarih belgelerinin bugüne ulaşmış hangilerinin yok olduğunu güç belirledi diyorsanız tarih belgeleri sizin için gerçeği, doğruyu, iyiyi, güzeli gösteriyor olamaz. Yani bütün benliğinizi teslim edeceğiniz güvenilir kaynaklar olamaz. Ama Kuran'a "teslim" oluyoruz, onu güçlü biri değil yalnızca doğruyu söyleyen bir elçi yazdı diyoruz, bu büyük bir fark.

Kitap Halkı da tarihselciyle aynı açmaz içindedir çünkü Kitabımukaddes bir tarih kitapları derlemesidir. Bu açıdan bakınca bir yanda Kitap Halkı, gelenekselci Müslümanlar (Kuran + Sünnet +... diyenler) ve tarihselciler vardır; öbür yanda "Yalnızca Kuran" diyenler, hangi mezhep olurlarsa olsunlar. Bunu şöyle özetleyebilirim:

Gelenekselci: "Ayet, hırsızın elinin kesilmesini buyurur. **Hadis ve siyer** kaynaklarına göre Peygamber Efendimiz ve sahabe bunu böyle anlamış ve uygulamıştır. Bundan başka yorum yapamayız, bizim de kesmemiz gerekir."

Tarihselci: "Ayet, hırsızın elinin kesilmesini buyurur. **Hadis ve siyer** kaynaklarına göre Peygamber Efendimiz ve sahabe bunu böyle anlamış ve uygulamıştır. Ama bu tarihte kalmıştır, bugün uygulanamaz. Müslüman olmak için hırsıza başka bir ceza vermeliyiz."

Deist /hümanist /Yahudi /Hristiyan: "Ayet, hırsızın elinin kesilmesini buyurur. **Hadis ve siyer** kaynaklarına göre Peygamber ve sahabe bunu böyle anlamış ve uygulamıştır. Bu bizim ahlakımıza göre yanlıştır. Dolayısıyla İslam geçersizdir /sahtedir."

Kurancı: "Kuran dışındaki kaynaklarınızı yargı kaynağı olarak tanımıyorum..."

Kuran'ın da tarihsel bir belge olduğunu söylüyorsan zaten teslim olmamışsındır; yine tartışırız ama ortak paydamız değişir, bu artık iki Müslüman'ın tartışması olmaz. Zaten Kuran bir tarih belgesiyse sen onun muhatabı değilsindir. Elçi sana demiyormuş ki "teslim ol" diye, niye üstüne alınıyorsun? Hammurabi yasalarını üstüne alınmıyorsun mesela çünkü onun o toplum için yazıldığını biliyorsun. Kuran eğer eskiden yaşamış bir (kaç) adamla toplumu arasındaki kavganın belgesiyse sana ne oluyor?

- 10 -

T: Siz modernist Kurancılar...

S: Modernist olan ben değilim burada. Elhamdülillah geri kafalıyım.

T: Siz Kurancılar o ayeti¹⁶ hırsızın yetkilerinin elinden alınması gerektiği çünkü hırsızın tövbe edebiliyor olması gerektiğiyle anlıyorsunuz. Peki hırsız yakalanır yakalanmaz tövbe etti diyelim, ne ceza vereceksiniz?

¹⁶ Erkek hırsızın ve kadın hırsızın ellerini, yaptıklarına karşılık kesin. Bu Allah'ın öngördüğü bir caydırma yöntemidir. Allah Güçlüdür, Bilgedir. Kim yaptığı bu haksızlıktan sonra tevbe ederek düzelirse, Allah yönelişini kabul eder. Allah kuşkusuz Bağışlayandır, Rahimdir. 5:38-39

S: Az önce söylediğim gibi her çıkarımında Kuran'ın bir doğrusunu ezip geçiyorsun. Çünkü geleneksel yorum diye önümüzde hazır bulduğumuz birikim, üst üste yığılmış yanlışlık katmanları içeriyor. Kuran'a çalışarak bu katmanları yavaş yavaş, bir bir ayıklamamız gerekiyor. Metnin yeterliliğine güvenmeyince bu gerçekleşemiyor ve yanlış anlamalar birbiri üstüne bindiği gibi kalıyor. Kurancı dediğin kişiler hiç değilse bunun ayırdındalar ve doğrusunu bulmaya çalışıyorlar.

Tövbeyi yanlış biliyorsun. Tövbe söyleyerek olan bir şey değildir. Bu anlayış Yahudiliğe özgüdür, Kuran'a değil. Yahudilikte ve onun gibi yoz dinlerde ağzınla söyler, "pişman oldum" der, mesela Katoliklerde bunu rahibe söyler ve işi bitirirsin. Bir günlük iştir. Kuran'a göre tövbe zaman alacak bir şeydir. Firavun'un tövbe edememiş olması (10:90-91, 6:158) onun yanlıştan arınmış olarak yaşayacağı, böylece işlemiş olduğu suçların onu olgunlaştırıp gerçeğe yaklaştıran deneyimlere dönüşeceği (25:70), böylece olgunlaşacağı yani imanını geliştireceği zamanının kalmamış olmasındandır. Sana bir örnek vereyim, gençliğimde zevk alarak yaptığım kötü bir iş vardı. Yapmayı bıraktım ama aldığım zevki hatırladığımda bu beni kendimden utandırmıyor, soğuk terler döktürmüyor. Bu nedenle ben bu çirkin işi yıllardır yinelemediğim halde tövbe edebilmiş olmadığımı düşünüyorum. Çünkü olur da ağır biçimde kışkırtılırsam yeniden yapmayacağıma kesin olarak emin olamıyorum. Eğer bu çirkin işi cezalandıran bir toplumda olsaydım çektiğim ceza tövbe etmemi kolaylaştırırdı. Tövbe böyle bir şey. Aykırı veya zorlama bulduğun yorumlar eğer bu çözümü arıyorlarsa makuldür. Yok, eğer tıpkı tarihselcilerin yaptıkları gibi "bu çağda el kesmek yakışmaz" gibi bir varsayımla alternatif çözümler arıyorlarsa bu iki ayrı dini birbiriyle uzlaştırmaya çalışmaktır, batıldır.

T: Sahabe hırsızın elini kesmiştir ve Kuran'ı doğru anlamıştır.

S: Hırsızın elini düzanlamıyla kestiklerini ben bilmiyorum, bunu sen söylüyorsun. Onlar Kuran'ı doğru anladılarsa bu, Kuran'ın hırsızın elini düzanlamıyla kesip koparmayı buyurduğu anlamına gelir. Öyleyse, yani hırsızın yetkilerini elinden alma yorumu yanlışsa bu bizim için de böyle olmalıdır, bizim de kesip koparmamız gerekir.

T: Öyle bir şey demiyorum. Ama onlar doğru anladılar. Onlar için doğru olan bizim için doğru olmak zorunda değil. Senin de dediğin gibi söz o gün farklı, bugün farklı anlama gelir. Öyleyse ayetten yalnızca herhangi bir ceza verilmesi gerektiği sonucu çıkarabiliriz.

S: Hırsıza¹⁷ ceza verilmesi gerektiğini Kuran'da okumasak da kabul ediyoruz zaten. Her bir suçun cezası tek tek bildirilmediğine göre Kuran, özellikle buyurduğu cezaları kesinlikle uygulamamızı istiyor olmalı. Yapabileceğimiz tek şey, ayetlerdeki sözlerin olası farklı anlamlarını keşfetmek ve bu sınır içinde kalmaktır.

¹⁷ Bağlamına bakılırsa ayet hırsızlardan değil, genel olarak düzen bozuculardan söz ediyor olmalı. Hırsızın kökeni hayırsızdır. Hırlının kökeni hayırlıdır. Yani aslında bu sözcük çalma eyleminden fazlasını içeriyor. Benzeri İngilizce *stealth* sözcüğünün kökenbiliminde görülür. Eski anlamı hırsızlığı da içerir, *steal* ile köktedir. Bugüne kalan anlamı gizlilik ve sinsiliktir. Yani casusların, fitnecilerin, hırsızların ortak özelliği.

Burada bildirilen ceza bizim görgümüze, anlayışımıza uymadı, öyleyse cezayı değiştirelim diyemeyiz.

Ayrıca, **bizim** için doğruları içermeyen bir kitaba güvenmenin hiçbir anlamı yok. Bu kitabın muhatabı biz değilsek bu kitaba güvenip güvenmemek arasında hiçbir fark yok. Diyelim ki sana bir haber geliyor: Dünyanın öbür ucunda inşaata baretsiz girenleri uyaran bir adam çıktı ortaya. O yörede şantiye şantiye gezip “inşaata baretsiz girmeyin” diyor. Bu seni ilgilendirir mi?

T: Hayır.

S: Öyleyse bu haberin doğruluğuna güvenmen veya güvenmemen arasında ne fark var?

T: Kuran’ın Allah sözü olduğuna inanmam iman meselesidir.

S: Anlamsız bir sözcük oyunu yapıyorsun. Senin için uygulaması hiç olmayan haberlerin varlığıyla yokluğu birdir. Bak *iman*, yani Türkçesiyle güven şudur: Sana “evin yanıyor” derim. Bana güveniyor, yani iman ediyorsan dükkanını açık bırakır eve koşarsın. Bana güvenmiyor, yani iman etmiyorsan dükkanda kalırsın. Benim sana getirdiğim “dünyanın öbür ucunda inşaata baretsiz girenleri uyarmayı iş edinen bir adam var” haberi ise seni bir seçim yapmak durumunda bırakmaz, bu durumda bana olan güvenin hiçbir şeyi değiştirmez.

T: Amel değil, iman meselesidir diyorum. Kuran’da ahkam ayetleri, yani muamelata esas oluşturacak ayetler toptasak belki %5 eder. Kalan %95’i Allah’ın varlığı ve birliğiyle ilgilidir. Ben bu %95’i inkar etmiyorum ki.

S: Böyle bir ayırım yaparak en temel kavramları yanlış anladığını belli ediyorsun. Seçmecilik yapıyorsun. Kuran bunu yasaklamıştır. Senin yaptığının benzerini yapan, yani işine gelenleri alıp gelmeyenleri bırakanların örneklerini veren kitabın karşısında bunları söyleyebilmek için *haşşetin* ve *takvanın* az olması yani aslında bilişsel (entelektüel) alçakgönüllülüğün zayıf olması gerekir. Varsayımsal Muhammed’i karşına alıp “1400 yılın” gelişmeleri hakkında ders verecek ve “senin yasan eskide kaldı” diyecek özgüveni kendinde buluyorsun.

İkincisi; Kuran’ın sayfalarının yüzey alanının yüzdesi üzerinden veya bir okuma kaydının dakika cinsinden yüzdesi üzerinden bir önem sırası mı oluşturacağız? Kuran, Ulak’ın elimize tutuşturduğu bir alışveriş listesi değil ki, en sık yinelediklerini en çok istediğini ama bir kez yazdıkları konusunda ısrarlı olmadığını varsayalım. Kuran’ın içinde elçi sözü olduğunu söylediği Tevrat’ı madem okudun, Kuran’ın onaylayabileceği Tevrat yasalarının kaç satır tuttuğunu hiç hesaplamayı denedin mi? Ben denedim, belki iki sayfa tutmaz. 250 sayfalık kitap içinde %1 diyelim. Kuran bu %1’i tutuyor, sen %5’i hafife alıyorsun. Allah’ın “denizler mürekkep olsa yetmez” dediği sözlerinin %5’ini hafife alıyorsun. Sağ kolunu kesip atsak ağırlıkça %5’in eder. İki gözünü kesip atsak ağırlıkça %1’ini bile eksiltmiş olmayız. Arabanın iki tekerini söksem ağırlıkça ve değerce %2’sini eksiltmiş olurum. “Çalış baban gibi, eşek olma” cümlesindeki virgölün yerini değiştirsek %4’lük bir değişiklik yapmış oluruz. Kuran’ın yüzey alanı olarak %1’i

bile etmeyen *riba* yasağını bir uygula bakalım, değişen anayasa, yıkılan ve kurulan kurumlar, A'dan Z'ye değişen ticaret ve iş yaşamı... Belki savaş bile çıkar. Eski toplum (iyi anlamda) tanınmaz hale gelir. "Bu %1 miymiş" dersin. Yetmediyse sana başka bir örnek vereyim. Tek bir noktanın yerini değiştirerek, yani Kuran'ın %0,001'ini değiştirerek şeytanı *rahim* (bağışlayan), Allah'ı da *racim* (kovulmuş veya kovucu) yapabilirsin!¹⁸

Ayrıca hangi yargının zamanının geçip hangisinin geçerliliğinin sürdüğünü nesnel biçimde ayırt edemezsin. Bunu yapmayı deneyen tarihselciler hep gelip geçici veya öznel ayrım ölçütleri koyuyorlar. Örneğin diyorlar ki "evlilik korunmalıdır ama zinacı sopalanmamalıdır. Çünkü evlilik geçerliliğini koruyor, dayak cezası yerini hapse bırakmıştır." Bunu söylerken modern dünyada evliliğin nominal olarak sürüyor olmasına güveniyorlar. Yani adı aynı ama biliyoruz ki anlamı ve içeriği değişti, değişiyor. Modern dünyada hiçbir sabit yok ve yarın evliliğin varlığı da değişebilir. O gün ne diyecekler, evlilik yasalarını da mı çöpe atacaklar? Bu basbayağı modern dünyanın *dinine* /*dinlerine* teslim olmak demektir. Kuran'da mesele Allah'ın "varlığı" olmadığı gibi, mesele elçiye "genel olarak" kabul etmek değildir, **hepsini** kabul etmektir:

"...ayırımcılar ise onun bir bölümünü inkar ederler." 13:36

Neden "hepsini inkar ederler" demiyor? Çünkü hepsini inkar eden bir kişi bulamazsın. Çünkü herkes Allah'a tapar (55:29). Sorun, buna istisnalar koymaktır, yani yalnızca belli yargılarda Allah'ın yanına başkalarını eklemektir. Bu istisnalar sistemli ve toplumsal olduğunda buna "çoktanrıcılık" diyoruz. 2:85, 5:41,49 ayetlerinde de aynı durum var. Senin beğenmediğin "ilkel" kırbaç ayetlerinin hemen arkasında 2:48-49'da yine yargıların bir bölümünü beğenip bir bölümüne itiraz edenlerin, yani Kuran'ı iki parçaya ayıranların (15:91) örneği var. 6:91'de bunu daha önce yapmış olan Kitap Halkı'na eleştiri var. Bu, senin yaptığın "cezalandırmak tamam, kırbaç ı-ıh" modelindeki ayrımın yanlışlığını anlatmak içindi. Tarihselciler bu ayrımı yaparken tek ölçütleri modernizme aykırı olan kısmı kesip atmaktır. Bak, *riba* hakkında farklı bir ölçüt uyguluyorlar. "*Riba* kötüdür ama yasaklamayalım" demiyorlar mesela. Ama "*banka faizi riba* değildir" diyorlar. Veya "*kadına yarım miras olmaz*" demiyorlar, "*bu yalnızca bir tavsiyedir, dileyen dilediği gibi bölüştürebilir*" diyorlar. Yani aslında yaptıkları ayrım ahkam ayetleri - haber ayetleri ayrımı değil.

Bir başka yanlışın; Kuran'a göre eylem (*amel*) olmadan güven (*iman*) gelmez (2:21, 3:154, 5:16,93, 6:127, 8:29, 15:99, 19:76,96, 11:115, 12:22, 28:14, 40:84-85, 48:20, 49:14), Firavun örneğinde sözünü ettim. Sen orijinal dediğin uyduruk Tevrat'ı yazanların dinini benimsemişsin, farkında değilsin. Kusur bulmak için söylemiyorum. Ben de senin gibiydim ama Kuran'ı okuyunca doğrusunu öğrendim. Önce inanç, sonra uygulama sıralaması Yahudilerin ve Hristiyanların dogmasıdır, geleneksel Müslümanlığa da oradan geçmiştir. Kuran'ı dikkatli okursan

¹⁸ Bu da yetmediyse şu yazıları okuyabilirsiniz: <https://elestireldusun.wordpress.com/2019/08/23/sozcukler-4-bir-sozcuk-neleri-degistirir/> <https://elestireldusun.wordpress.com/2019/08/30/sozcukler-5-bir-harf-neleri-degistirir/>

ilmihallerde yer alan bu sıralamanın yanlış olduğunu anlarsın. Kuran'da inanç diye bir mesele yoktur. Zaten bunun için "akleden bir kavme" der (16:67, 30:28, 45:5...), "akleden bireylere" demez. Elçi hep "ya kavmi" der, yani "ey toplumum" (7:59,61,65,67,73,79, 11:28-30,50-53,61-64,78,84-85,88-93...). Ve bunu söylerken yüzü öncelikle yöneticilere, güçlülere, bilgililere, toplumu çekip çevirenlere dönüktür (9:55, 11:91, 13:68, 15:70, 79:17...). Yani elçi, senin vicdanında başlayıp bitecek bir şeyle ilgilenmiyor, onun tek derdi toplum düzeni. Yani onun sözünü dinleyecek küçük de olsa bir [toplumun](#) çıkmasını umuyor. İncanın Arapçası *itikattır*, Kuran'da hiç geçmez. *İman* güvendir, inanç değil. Kuran'da Allah'ın varlığı diye bir mesele yoktur. Ateistler dahil herkes Allah'ın var olduğunu **bilir** ve herkes bilinçli veya bilinçsiz Allah'a tapar (13:15). İşledikleri kusur, Allah'ın ahlaki egemenliğine [istisnalar](#) uydurmaktır, yani tapmayı onunla sınırlı tutmamaktır. Kuran bu istisnalara tanrılar diyor, yaptıkları işe de [eş koşturmak](#). Bu nedenle senin %95 dediğin şeyle %5 dediğin şey aynıdır. Kuran'da ikiye bölünecek bir %100 yoktur, iki ayrı konu yoktur. Tevhit davranıştır, [ağzınla söylediğin bir şey değildir](#). Tam olarak bunun içindir ki sözcük dağarcığında "tanrı" bulunmayan halkların ateist olduğunu öne süremezsın. Eğer yukarıdaki tanıma göre eş koştukları bir şey yoksa, yani doğru bildikleri ahlaka, doğru bildiğimiz ahlaka sistemli istisnalar yaratıp büyük suçlar işlemiyorlarsa, sözgelimi yıl boyunca yasakladıkları zinayı karnaval günü geleneksel olarak serbest bırakmıyorlarsa veya sözgelimi haksız yere adam öldürmeyi yasaklayıp komşu kabilenin insanlarını bundan muaf tutmuyorlarsa eş koşturuyorlar demektir. Bu da onları, yani tanrının adını bilmeyenleri tektanrı yapar. Varlığını bildiğimiz her şeyi kavramlaştırmış olmayabiliriz, yani ona bir ad koymamış olabiliriz. Bir şeyin adını koymamış olmamız onun varlığını bilmediğimiz anlamına gelmez. Örnek, ASMR kavramını araştıran, çevrende bunu küçüklüğünden beri bilen, deneyimleyen ama adını koymadığı için anlatamayanlar olabilir. Adı yeni konu ve pek çok kişinin kim bilir belki binlerce yıldır bilip deneyimlediği şey ancak şimdi adıyla konuşulmaya başlandı. Kuran sözcük dağarcığına "Allah" sözcüğünü kazandırmak için değil, ona ortak koşturaktan bizi vazgeçirmek için gönderildi. Onu kavramlaştırmamış, yani ona bir ad koymamış olsaydık ahlaki yanlışlarımızı bildirmek için "Allah" sözcüğünü kullanmaz, başka bir biçimde söylerdi.

T: Hiç duymadığım çok tuhaf şeyler bunlar.

S: Kuran'ı yeterince çalışmadığın ve onun önüne modernist doğruları koyduğun için olabilir.